

Historische Vereniging Wormerveer

Nieuwsbrief Historische Vereniging Wormerveer jaargang 5, nummer 13 (mei 2007)

van de voorzitter

(een bijdrage van Tom Tulleken)

Wat een feest! Want zo mogen we de afgelopen, drukbezochte HVW Jaardag in januari toch wel omschrijven. Opnieuw bleek dat de HVW een bruisende en springlevende vereniging is die kan rekenen op veel belangstelling en goodwill binnen de Wormerveerse gemeenschap. En als de schijn ons niet bedriegt, blijft het ook nog wel even crescendo gaan met onze club; aan het enthousiasme van de tientallen HVW werkers zal het niet liggen.

De tijd gaat snel. In het najaar bestaat de HVW al weer vijf jaar. Tijdens de ledenvergadering in oktober zullen we aan dit lustrum zeker de nodige aandacht geven. Het kan u bijna niet ontgaan zijn. Er was de laatste tijd heel wat opwinding ontstaan over een nogal opzienbarend bouwplan voor een horecagelegenheid op het stuk Zaanoever tegenover De Jonge Prins. Ook de HVW heeft zich de afgelopen maanden hier nadrukkelijk mee bemoeid. In het verleden heeft op deze plek de dorpsmeelmolen De Witte Vlinder gestaan. De HVW heeft er nooit een geheim van gemaakt dat ze hier graag weer een molen zou willen hebben. Wanneer dit onhaalbaar blijkt te zijn, moet deze plek onbebouwd blijven; dit standpunt heeft de HVW tijdens diverse bijeenkomsten luid en duidelijk laten horen. Mede door deze duidelijke stellingname is het onzalige plan voor een horecagelegenheid op dit unieke stuk Zaanoever nu definitief van de baan. Wormerveer kan weer opgelucht ademhalen.

waar laat ik het (zo snel)?

Een foto, een boek, u heeft iets voor het HVW archief. U kunt natuurlijk iemand bellen bij de vereniging om wat af te spreken of langskomen op een maandag- of vrijdagmiddag. Maar het leek ons ook wel makkelijk een adres te hebben waar u doordeweeks altijd terecht kunt. We hebben Piet en Jelly Bakker van **Rokersspeciaalzaak Bakker**, Zaanweg 124/C, bereid gevonden om als **HVW inleveradres** te fungeren. U zult begrijpen dat het om kleine, hanteerbare zaken gaat.

dvd's wormerveer 1930 - 1960

Een unieke collectie van oude filmbeelden uit Wormerveer is een aantal jaren geleden door Piet Stelling en Wim Taanman op twee videobanden uitgebracht. Beide banden zijn al heel lang uitverkocht. Met toestemming van de samenstellers heeft de HVW de banden nu overgezet naar DVD. Sommige beelden zijn wat minder

Dit keer eens geen oud plaatje om mee te beginnen. Evelien Pot, onverschrokken als ze is, waagde lijf en leden om de voorbij denderende dubbeldeks sneltrein naar Amsterdam vast te leggen. Waar is het, vraagt u zich misschien af. En waarom? Tenzij u een roeibootje hebt, zult u er waarschijnlijk weinig komen. Het is namelijk achter de Vestaflat, aan het begin van de Hennepadsloot (eigenlijk Zuiderluissloot). En het ging niet om de trein maar wel om die twee palen in het water. Meer hierover verderop in deze nieuwsbrief. Een kleine waarschuwing overigens: u mag hier niet de spoorbaan oversteken. (foto Evelien Pot)

van kwaliteit, maar zoals de samenstellers zelf zeggen: "Lete wai blaid zain dat ze er zain!". Een greep uit de vele fragmenten: het zwembad aan de Zandijkerweg, kermis op het gasfabriekterrein en langs de Zaanweg, optocht in de Celebesstraat, voetbalverenigingen Q.S.C. en W.F.C., intocht van de Canadezen in mei 1945. De prijs is € 10,- per deel en u kunt ze bestellen via het secretariaat.

in dank ontvangen

We hadden wat kastruimte tekort (een goed teken overigens). Vandaar dat we onlangs drie grote archiefkasten erbij hebben gekocht met een kleine kluis voor de unica. Trouwens, u weet toch dat het archief op maandag- en vrijdagmiddag te bezoeken is. Kom gerust eens langs, koffie en thee staan klaar. We melden het alvast; op zaterdag 13 oktober wordt weer de landelijke archievendag gehouden en het HVW archief zal dan voor een ieder open zijn met een selectie van bijzondere archiefstukken. Hieronder de laatste beschrijvingen uit 2006 waaronder een bijzondere schenking van Klinkenberg materiaal, gedaan door de heer Beets. Alle gevers weer hartelijk dank.

N.N., boek J. Aten 'De Wormerveerse dichter Jan Claasz. Schaap', 'De mannen van overste Wastenecker: de geschiedenis van de B.S.', 'In en om de grutterij', 'Kwart eeuw Swart', 'Leerboek machine-schrijven' van D. Boot, foto huis van Visser (Seramstraat 6), krantenknipsel brand slagerij Raa, fotokopieën bevrijdingskrant De Typhoon (1965), Noord-Holland Magazine, nr. 9 1984: Nieuw gebouw PEN/PWN, boek Ko Graas, 'Spiegel van 'de Zaan', advertenties en knipsel uit Zaanstad-Noord d.d. 2-12-1981 over schildersbedrijf Kooyman aan de Krommenieërweg; **W. Beets** (Zaandam), 6 clichés en 19 glasplaatnegatieven van projecten Klinkenberg: draaibrug Westzaan (1898/1899), seinmast bij gemaal 'Het Leven' te Zaanwijk (ca. 1916), Zwaantjes Weesp (1914), Los- en laadinstallatie pakhuis Saigon, Zaanbrug (1926), Noordeinde (1888), Constabelbrug Edam (1922), ophaalbrug Noordersluis (1923), Kwadijkerbrug over Purmerringvaart (1922), Groote Brug over de Achtergracht in Weesp, westelijke gevel van pand Klin-

(zie voor het vervolg van **in dank ontvangen** het losse vel)

De penningmeesters controleren de boeken. Tijdens de **voorjaarsledenvergadering** in maart nam Ruud Pauw (links) afscheid als bestuurslid/penningmeester. Henk Dietz (rechts) werd op voordracht van het bestuur door de vergadering officieel benoemd als nieuwe penningmeester. Uit handen van Tom Tulleken, in het midden staand, ontving Ruud namens de HVW als dank een bijzonder boek over glas in lood, een grote passie van hem. Links achteraan op de foto ziet u Hans Hoogerhuis en helemaal rechts Dick Zwart. Ook werd tijdens de vergadering afscheid genomen van Cora Wester-Bus die een aantal jaren het secretariaat bestuurde. Haar functie is in oktober 2006 door Rimke Klitsie overgenomen. De vergadering was trouwens druk bezocht en werd dit keer gehouden in het personeelsrestaurant van Parteon, gevestigd in de gerestaureerde chocoladefabriek van Pette en later Boon. Een zeer toepasselijke locatie voor de documentaire, die na de pauze werd vertoond, over Dick Laan als filmmaker en ingeleid door filmhistoricus Egbert Barten. Velen van u zullen wel weten dat Dick Laan, de beroemde auteur van Pinkeltje, werkte bij Boon aan de Marktstraat en daar zijn kantoor had. (foto Evelien Pot)

stormvloedkering

(een bijdrage van Ruud Pauw)

Lang voordat in Zeeland besloten werd tot de aanleg van een stormvloedkering, na de watersnoodramp van 1953, had Wormerveer al haar eigen 'waterwerken'. Wormerveer ligt noordoostelijk van het Guisveld. Bij storm werd het water uit het veld opgestuwd richting Hennepad en Schoolpad, het Wilhelminapark en de Dubbele Buurt. Dit leidde vroeger tot wateroverlast. Om dit tegen te gaan, werd aan de rand van het Guisveld, aan het einde van de Zuidersluissloot, een waterkering gemaakt. Deze bestond uit twee stenen palen met gleuven erin waar bij hoogwater planken in neergelaten

konden worden, zodat het water niet het bovengenoemde gebied kon binnendringen. Tegenwoordig wordt de waterkering niet meer gebruikt maar de palen zijn nog aanwezig. De waterkering is van lokale waarde vanwege het belang voor de waterhuishouding in Wormerveer en vanwege het zeldzame karakter. Op aanwijzing van de HVW besloot de afdeling Monumenten van de gemeente Zaanstad deze waterkering toe te voegen aan de lijst met historisch geografische waarden die op haar beurt weer onderdeel uitmaakt van de cultuur historische waardenkaart 2006. De HVW is zeer benieuwd of iemand nog weet van het gebruik van deze waterkering. U kunt hierover contact opnemen met Ruud Pauw (075-6873896).

gesproken geschiedenis

Letty Swart zal al menig uurtje achter de microfoon hebben doorgebracht. De collectie interviews van de werkgroep Gesproken Geschiedenis groeit gestaag en er is inmiddels een omvangrijke verzameling ontstaan in gesproken woord over het vroegere dorpse leven. Interviews houden is leuk werk, de tijd vliegt vaak voorbij maar daarna wacht de grootste klus. Uutwerken op papier en er een representatieve verzamelmap van maken met foto's en documenten. Wat dat betreft, kan de werkgroep best nog wat ondersteuning gebruiken. Om u een idee te geven met wie er de laatste tijd is gesproken: Thijme Kleij, Maarten Verwer, Willem Eijben, Piet Aafjes en Cor Phaff die allen iets met de schipperij hebben, Luc Bakker (over kerk en geloof), kleuterjuf Bruinsma en haar dochter Fina Woud, kruidenier Antoon de Vries, Auwel de Ridder (over zijn werk bij notaris Doncan tijdens de Tweede Wereldoorlog), Mevr. Zuidewijk-Abele (over o.a. het land van Abele), Krijn Stolp (Goudastraat), Pieter Gorter, Mevr. Huslage-Laarkamp, echtpaar Piet en Oek ten Broek (van de tassenwinkel), Dymph Zwaan-van der Maeden (over haar jeugd en de 2e W.O.), Nic. Maas (molenbouwer) en heel recent nog de heren Luttik, Zwart, Bethlem en Stouthandel over hun jeugd in de Indische Buurt. Inmiddels zijn er nog enkele gesprekken opgenomen, o.a. met Henk Toby, die op uitwerking wachten.

Privacy is natuurlijk uiterst belangrijk, een verspreking is misschien gemakkelijk gemaakt en daarom wordt persoonsgevoelige informatie niet geregistreerd. Inmiddels leert de ervaring dat de geïnterviewden hier zelf ook alert op zijn. Het gaat ons tenslotte uitsluitend om uit de eerste hand de beleving en de wetenswaardigheden van vroeger vast te leggen. Een tijdsdocument voor de toekomst. Alle gesprekken zijn in principe voor studie en onderzoek door HVW leden te raadplegen, echter alleen na toestemming van de archivaris en het hoofd van de werkgroep. Kopieën van de geluidopnamen mogen sowieso niet gemaakt worden. Het klinkt allemaal misschien een beetje streng maar zo zijn we er zeker van dat het materiaal onder controle blijft. Bent u geïnteresseerd geraakt in dit uiterst boeiende en belangrijke werk dan kunt u het beste contact opnemen met Letty Swart (075-6212667) of maak een afspraak via ons secretariaat.

Ergens eind jaren '30 maakte W. J. C. (Willem) Post deze foto vanuit zijn woning. Het ging hem toen waarschijnlijk om de trein in het winterse landschap maar gelukkig voor ons staat de waterkering compleet met schuif er ook op. Willem Post, eerst mandenmaker aan o.a. de Marktstraat, woonde destijds daar en had er een handeltje in hengelsportartikelen. Nu woont de familie Krijt op deze plek. (Coll. D. Krom)

mijn favoriete foto

Dit is een welbekend tafereeltje (ongeveer 1906); het heeft al in diverse uitgaven gestaan. Dat we hem toch publiceren, is niet alleen vanwege de prachtige sfeer, maar vooral doordat we er bij toeval achter kwamen wie de twee jongedames rechts vooraan zijn. Op de jaardag zag mevrouw Nelleke Deden uit Krommenie deze foto hangen en ze herinnerde zich dat haar grootmoeder vaak over dit tafereeltje sprak. Grootmoeder is namelijk Neeltje de Wit, rechts vooraan, en links van haar staat haar zusje Marie. Neeltje is in 1894 geboren, als dochter van Jacob en Elisabeth de Wit en trouwde al op vrij jonge leeftijd (in 1913) met Bastiaan Fontijn, die als stoker werkte bij de kistenfabriek van Klaas Kaper aan het Krommenieërpad. Helaas is Bastiaan niet zo oud geworden, hij overleed op 42 jarige leeftijd in 1933; Neeltje Fontijn-de Wit overleed in 1982.

U zult tevergeefs zoeken naar hedendaagse herkenningspunten, behalve dan de chocoladefabriek van Pette die nog vaag zichtbaar is aan het einde van de sloot. Links ziet u Zevenhuizen, een kort pad, vroeger ook wel Jeroenenpad genaamd, dat tussen de Marktstraat en het huidige Krommenieërpad was gelegen, ongeveer op de plaats waar nu het schoolplein van basisschool de Toermalijn is en het clubgebouw van biljartvereniging Om de Noord. Rechts ziet u de toegang naar het Krommenieërpad. Als u bedenkt dat reeds in 1633 octrooi werd verleend voor een 'bequaem voetpad van Crommenie op Wormerveer' dan hebben we het over eeuwenoude historie. Over beide paden is echter nog niet uitvoerig gepubliceerd en hopelijk kunnen we in de toekomst een aparte publicatie wijden aan de ontstaans- en bewoningsgeschiedenis. Zevenhuizen en vele panden van het Krommenieërpad zijn aan het begin van de jaren '60 reeds gesloopt.

vandaag is de geschiedenis van morgen

(een bijdrage van Tom Tulleken)

Noordersluis Kortgeleden was ik aanwezig bij de officiële start van de restauratie van zeepziederij De Adelaar. Na jarenlang gesteggel en onzekerheid gaat dan eindelijk een tweede leven beginnen voor dit beeldbepalend gebouw. Een tweede leven betekent ook een nieuwe gebruiker. Net als de prachtig gerestaureerde Boonfabriek aan de Marktstraat zal De Adelaar eveneens een volstrekt andere

De drukte was enorm tijdens de laatste jaardag, er werden bijna 800 bezoekers geteld. Op de linkerfoto bovenaan Dirk Krom tijdens zijn diavoorstelling, daarnaast ziet u Letty Swart van de Werkgroep Gesproken Geschiedenis en daarnaast bekijken Antoon de Vries en Piet Bruijn de geveltekeningen van de Marktstraat, gemaakt door Martin Kolvers. De jaardag werd financieel mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van Loders Croklaan. (foto's Evelien Pot)

bestemming krijgen dan waarvoor het in eerste instantie gebouwd is. Een bijzonder gelukkige ontwikkeling die ook elders in de Zaanstreek gaande is; er gloort dus hoop voor ons industriële erfgoed! Vanuit dezelfde gevoelens van ernstige bezorgdheid, waaruit in 1925 de vereniging De Zaanse Molen ontstond en waaruit halverwege de vorige eeuw het initiatief voor De Zaanse Schans geboren werd, krijgen nu onze industriële monumenten uit de 19^e en begin 20^e eeuw kans op nieuw leven. Rechtvaardigt deze ontwikkeling ook hoop voor ander erfgoed? Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan de in 1965 gedempte Noordersluis. De grotendeels aanwezige sluis (onder de grond weliswaar) is door de gemeente nog niet aangemerkt als archeologisch monument. Dat is jammer, want het zou schadelijke ontwikkelingen aan deze historische plek kunnen voorkomen. Het zou prachtig zijn om de sluis weer op te graven en te restaureren, compleet met brug in de Zaanweg; een attractieve aanwinst voor het Wormerveerse dorpsgezicht en met name de Zaanbocht. Al kort na de oprichting van de HWV zijn we hierover in gesprek geweest met de gemeente. De zorgwekkende financiële toestand van Zaanstad biedt echter weinig perspectief op realisatie van dit kostbare project. Bovendien maakt het feit dat een dergelijk project - in tegenstelling tot de gerestau-

reerde fabrieken en pakhuisen met hun nieuwe 'bewoners' - nimmer opbrengsten zal genereren, het extra moeilijk. De instandhouding van onze industriemolens vergen evenzeer grote sommen geld die niet in verhouding staan tot de opbrengsten. Net als molens behoren sluizen tot belangrijk historisch erfgoed en wanneer een groot gedeelte van één van de vijf sluizen die Wormerveer ooit telde, nog ondergronds aanwezig is, dient een zichzelf respecterende historische vereniging zich hard te maken voor restauratie en ingebruikname hiervan!

boek&

In 2007 is het zeshonderd jaar geleden dat de eerste poldermolen in Nederland werd gebouwd. Reden voor Vereniging De Hollandsche Molen om 'Het Jaar van de Molen 2007' uit te roepen met o.a. een tentoonstelling en een boek over molens in de schilderkunst. *Meesters en Molens: van Rembrandt tot Mondriaan* is de titel, onder redactie van Charles Dumas en uitgegeven door Waanders in Zwolle. ISBN 9789040082917, € 24,95.

Het is al heel lang uitverkocht en ook anti-quarisch is *Wormerveer in oude ansichten* uit 1972 (het eerste deel) door Ton Neuhuis zelden te vinden. Verheugend is het daarom dat het weer als herdruk verkrijgbaar is. ISBN 9789028833180, € 16,95.

Louis ter Velde schreef het boekje *1940 - 1945: tussen 6 en 11* over de ervaringen van de familie Van der Stee uit Zaandam tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hans van der Stee, bijna zes jaar in mei 1940, fungeert als verteller. Boekenmaker.nl. ISBN 9789088420092, € 12,95.

Ik heb een heel tijdje niets van me laten horen. Joden in de Zaanstreek (1940-1945) door Pim Ligtoet, beschrijft de oorlogsgeschiedenis van alle joodse Zaan- kanters en van veel joodse onderduikers in de regio. Een uitgave van Stichting Uitgeverij Noord-Holland en het Bureau Discriminatiezaken Zaanstreek/Waterland. ISBN 9789078381082, € 27,-.

"Na de oorlog vertel ik je alles" Over het Wormer verzet in de Zaanstreek is een eenvoudige publicatie in eigen beheer uitgegeven door de auteur Els Koolman-Kuijper. Zij hield onlangs een lezing voor de Vereniging tot Nut van het Algemeen en de tekst daarvan, met diverse illustraties verrijkt, heeft ze nu gebundeld. Het is niet alleen een eerbetoon aan haar vader, Jan Kuijper, die volop in het verzet zat en die in november 1944 tijdens een achtervolging door de Duitsers werd doodgeschoten maar vooral ook een reconstructie van gebeurtenissen en hoe het verzetswerk was georganiseerd. U kunt het boekje bestellen bij Els Koolman: tel. 075-6165083 of Dennestraat 9, 1505 AE Zaandam. De prijs is € 5,-.

Als deel 4 in de Zoekreeks van uitgeverij Verloren in Hilversum is nu verschenen *Op zoek naar de verdwenen middenstand* door Thimo de Nijs: een handleiding voor historisch onderzoek naar winkeliers en andere kleine neringdoenden. ISBN 9789065509444, € 11,-.

Groene Ket is de titel van een dvd met 25 'ogenblikertjes en onderweechies' over Zaan- kanters die iets met plant en dier van doen hebben. Veel natuur en natuur- bescherming dus maar ook dierenarts Joost van Erp van de Zaan- oek, stads- archeoloog Piet Kleij, kunstschilder Hinne Terpstra en Thecla en Benno Graas van het Sluispad komen bijvoorbeeld aan het woord. Filmmaker Steven Geldof heeft een bijzondere en gevarieerde film gepro-

duceerd. Een uitgave van Stichting Na- tuur en Milieu Educatie Zaanstreek (tel. 075-6312020), prijs € 12,50.

In de serie Zaanse Toppers is nu deel 3 verschenen: *Wim Theewis; met een lach en een traan*. Theewis, overleden in 1988, was als Zaanse entertainer en kleinkun- stenaar enorm populair. Een uitgave van uitgeverij Op Den Vinken. ISBN 9789074074025, € 15,-.

Wat maakt De Zaanstreek zo eigen? *Zaanse Zomer: over economische kracht en plattelandsidylle* is een prachtboek op groot formaat waarin het streekeigene uitgebreid aan de orde komt. De zeer onderhoudende tekst is van journalist en publicist Herman Vuijsje en de schit- terende foto's zijn van Ellen Altenburg, Pieter Boersma en Edwin Walvisch. Een uitgave van Inmerc en Stichting Groos. ISBN 9789066115057, € 39,95. Het is vanaf mei te koop in de boekhandel maar u kunt het ook alvast bestellen via de Juniorkamer, e-mail info@50jaarjkz.nl. Een gedeelte van de opbrengst is bestemd voor het Zaanse Jeugd- sportfonds.

Dick Kerssens schrijft gestaag door. Na zijn recente boeken over de Kalverpolder en *Zaandam: aan een dam geboren* is nu verschenen *Zaandam: Oostzijde, Kalf en Haaldersbroek, tussen Hoornselijn en Kalverringdijk*, een portret van deze woongemeenschap uit de periode 1930-1980. Uitgegeven door Aprilis in Zalt- bommel. ISBN 9789059941731, € 18,50.

Tenzij anders vermeld, zijn alle boeken in deze rubriek te koop bij boekhandel Pas- man (Zaanweg) en bij Bruna (Marktplaats).

kortweg

Acht Staten De HVW organiseert in het najaar een expositie over de geschiedenis van d' Acht Staten aan de Wandelweg en de voorloper aan het Zuideinde (van weeshuis, bestedelinghuis, werkhuis, oudliedenhuis, rusthuis, oude van da- genhuis, bejaardenhuis, verzorgingshuis tot zorgcentrum). De expositie wordt gehouden in de Acht Staten, wanneer het precies zal zijn hoort u later. Nu is alvast de vraag aan onze leden of u nog beschikt over fotomateriaal, voorwerpen en zo-

voort die geschikt zijn om te exposeren. Wilt u iets ter beschikking stellen dan graag een telefoontje naar Dick Zwart op 075-6282468 (bij voorkeur tussen 18.00 en 19.00 uur).

Shok Komt de luidklok uit de voormalige Hervormde kerk terug in Oost-Knollen- dam? De Stichting Historisch Oost-Knol- lendam ziet het wel gemaakt dat op het dorpsplein een klokkenstoel komt. Zover is het nog (lang) niet. Voorzitter Thijs Ris wacht eerst eens de reacties af. Onlangs is de tweede SHOK nieuwsbrief verschenen met o.a. interviews, een artikel over het schoolleven en dorpskroniek 2006. Wilt u meer weten over SHOK dan kunt u bellen met secretaris Rina Groot: 075-6426316.

Wilhelminapark Op zaterdag 16 juni van 10.00 tot 16.00 uur is er weer Artistic Park met 40 kramen schilderkunst, kera- miek etc., muzikaal omlijst door het Daniël de Langekoor en het koor Evergreen.

Molens En me gane met z'n allen naar de Zaan is een tentoonstelling over van alles en nog wat met molens. Tot en met 5 augustus in het Molenmuseum in Koog a/d Zaan.

De Wit Via onvermoede wegen ontstaan soms leuke contacten. In dit geval reageerde naar aanleiding van een HVW oproep op 'marktplaats.nl' Ron de Wit uit Almere. Ron, inmiddels HVW lid ge- worden, is redacteur van een website en een prachtige nieuwsbrief over de familie De Wit, oorspronkelijk uit Wormerveer afkomstig. Een welbekende telg uit deze familie is Simon de Wit, de grondlegger van een enorme keten van zelfbedie- ningswinkels in Nederland. Neemt u eens een kijkje op de website, het is de moeite waard: www.dewitnieuws.nl.

colofon

Deze nieuwsbrief verschijnt drie keer per jaar voor leden en begunstigers van de Historische Vereniging Wormerveer.

Redactie

Redactie Huib Bakker, Carole Post van der Linde, Atie Bouwmans

Fotobewerking

Harmen van 't Loo

Ontwerp

motiondezing, Wormerveer

Drukwerk

Drukkerij Bentvelzen, Wormer

Secretariaat

postbus 303, 1520 AH Wormerveer

tel. 075 - 6210905

e-mail hvw.wormerveer@lycos.nl

kantoor: achterzijde Zaanweg 4
open op maandag- en vrijdagmiddag van 13.30 tot 16.00 uur.

contributie 2007 € 13,50 (gezinslid € 7,50)
penningmeester Henk Dietz (075-6283785)

Rabobank Zaanstreek 394910885
KvK Amsterdam 34180336

vervolg in dank ontvangen,
Nieuwsbrief HVW jaargang 5, nummer
13 (mei 2007)

kenberg (vóór 1928), watervijzel voor polderbemaling, 3x (waarschijnlijk) De Vrede in West-Knollendam, archiefmaterialen Klinkenberg: 4 mappen met foto's en documentatie van div. projecten: map I: Zaanse bruggen en geschiedenis Klinkenberg, map II: Diverse bruggen elders in het land, map III: Diverse bruggen, leidingbruggen Croklaan en documentatie uit Jan Aten over molens, map IV: Renovatie Spanjaardsbrug Rotterdam, 1983, herdenkingsboek 'Vernieuwing der Spanjaardsbrug 1886-1986 Gemeente Rotterdam', ca. 250 foto's van diverse projecten, documentatie op microfiches o.a. van Zaanbrug en Noordersluisbrug te Wormerveer, Prins Bernhardbrug te Zaandam, Brug te Weesp enz., brochure Loopkranen, tekening d.d. 9-7-1904 Compound Stoompomperwerktuig voor het pompstation te Soesterberg voor de Utrechtse waterleiding; **N.N.**, foto Krommenieërweg (ca. begin 20e eeuw), Ansichtkaart Noordersluis Zaanweg (uitg. Spaander), kwitantie voor dhr. F. Houkoop gedateerd 1899 à f 50 voor lidmaatschap Vereeniging Volksgezondheid, originele brief d.d. 13-6-1908 van Cornelis Schoute aan Remmert Laan over aanpassing gewicht brood; Mevr. **Bak** (Krommenie), diverse (kopie) foto's van Trias VMBO o.a. diploma-uitreiking (2003); Mevr. **E. Groeneveld** (Koog a/d Zaan), reproductie ingelijst en op groot formaat van schilderij van K. van Vliet, voorstellende ijsstafereel bij Zaanbrug; Mevr. **Haakmeester-Hoveling** (Assendelft), foto's Mulo Goudastraat met meester Van der Ven, School B (ca. 1930), 21 foto's verbreding Zuideinde, kopie familiefoto's van o.a. receptie C. Hoveling 40 jaar bij Wessanen en trouwfoto Dirk en Gon Oosthuizen; **Piet Stelling**, div. originele foto's: Noordeinde

Schenking H. Kruiver

- complex Klinkenberg, 60 jaar toneelvereniging Oefening kweekt kennis (1926), School B (1942), Alkmaar Packetboot Graaf Adolf (ca. 1900), div. familiefoto's Velthuijs, Wormerveerse aannemers gaan uit, De reisclub bij de Eiffeltoren, Voetbal landje om de Noord (ca. 1938), melkboer G. Visser, Erve H. de Jong Noordeinde, Molen De Noordster, Marktstraat, echtpaar Veeken - pachters Noorderveer, 1^e steenlegging woningbouwver. Antonius op De Ruyterkade door pastoor Rombouts (1922), 3 fotoboeken van de Wandelwegclub, 3 Ansichtkaarten: NH Kerk, Zaanweg, Noordeinde, gedicht voor Jan Velthuijs t.g.v. 50 jaar Aannemersbedrijf Velthuijs geschreven door J. Harrewijn, gedicht 'Aan Wormerveer', artikelen over molens, feestdagen in 1898, Begravenisvereniging Eensgezindheid, gebeurtenissen uit het jaar 1927, brand pakhuizen Amerika, Dakota, Bombay en Azof, betonfabriek Stam, 3 potjes en een afsluitkugel opgegraven uit de oude dijsloot ter hoogte van de Evertsenstraat; Dhr. **E. Braun**, luchtfoto Wormerveer Zuid (1933-1936); **N. van Krochten**, div. stukken Wijkoverleg Wormerveer; **H. Kruiver** (Wormer), blikje de Jong's molenchocolade van De Erve H. de Jong Wormerveer, blikje voor 12 kroontjespennen met opdruk D. Spaander Wormerveer, standaardbriefje van het Gemeente gasbedrijf Wormerveer m.b.t. gasrantsoen 1943; **J. Maarssen**, certificaat van deelname grondaankoop in het Guisveld t.n.v. J.W. Maarssen, 2 plakboeken met foto's van werkzaamheden omgeving Plein 13/Oost-Indische kade (eind jaren '60, begin jaren '70) met o.a. bouw tankstation Garage Zwart, sloop marechausseekazerne; **P. Molenaar**, emaille voordeurnaamplaatje van burgemeester J.C. Lycklama; **Rob Rensen**, herdruk 'Landt-Caerte van Oostende West-Saenen, De Wormer Banne ende Assendelfver Banne' uit 1680, door Jan Jansz. Dou (op papier van papiermolen De Schoolmeester), 3 oude foto's gemaakt door Atelier Gebr. Ypma, Wandelweg, Wormerveer, voorstellende Simon Veeken, een vrouw en een kind; **Vinkenest**, diverse boeken van Cor Bruijn,

wandkleed 1975 Wormerveer 1980 gemaakt door handwerkergroep o.l.v. Mevr. Meijns t.g.v. heropening Rinus Hille Centrum in 1980, pentekening groenteboer Nico de Jong (1975), tegeltableau Zaanbocht 8-5-1980 (aangeboden door winkelcentrum Wormerveer In de Zaanbocht?), ingelijste foto's van postkantoor met stoomspuit (ca. 1920), Zaanweg met afgebrand pand Gorter (nr. 100) (jaren '30), kiosk Stationsstraat, gemeentehuis met politiebureau, Nieuwe Sociëteit; **Loes van Horsen**, 3 tentoonstellingspanelen over Cor Bruijn, adresboekje PCOB, 2 Ansichtkaarten Wormerveer (1909) en Noorderbrug (1905), Zuideinde (1903), 5 foto's van literair diner in Wilhelminapark (30-6-2006); **Archiefgroep Croklaan**, concept Stichtingsakte en reglement van het pensioen- en uitkeeringsfonds van de N.V. Koninklijke Pellerij Mercurius; **Loes Nijdam**, foto Ulo Goudastraat (jr. onb.); **Rick Pauw**, 'Zie door de bomen het bos: een ontdekkingsreis door het Wilhelminapark te Wormerveer', brief bewoners Warmoesstraat, Fröbelstraat en Schoolpad aan Wijkoverleg Wormerveer d.d. 13 februari 1991 met handtekeningenlijst ter afkeuring van nieuwbouw d' Acht Staten; **Tom Tulleken**, boeken van Dick Laan 'Circusjong' en 'Rudi's Spaansche avonturen'; 'Zaanslandsch jaarboekje, voor het schrikkeljaar 1844', uitgave Heynis Tsz; **Mart Boere**, 2 foto's bevrijding Wormerveer, Canadezen op stationemplacement Wandelweg; **G.B.D. van Schaik**, boek 'De Zaanstreek: ik groei uit mijn wieken'; **Piet Aafjes** (Oost-Knollendam), foto speeltuin Elektrische buurt ca. 1944, foto Bevrijdingsfeest Stationsplein, knipsel WKF-nieuws met foto van intocht Canadezen; **Piet Bruijn**, getypt manuscript van het oorlogsverhaal van Frits Brussel; **Piet Jonges** (Wijdewormer), boek 'Pieter Cornelisz Jongens, grutter' door M.C. Schaap-Jongens; **Martin Kolvers** (Purmerend), reproductie tekeningen Marktstraat jaren '60, adresboeklijsten Marktstraat diverse jaren vanaf 1897 tot 1962; **Eg en Laila Boot** (West-Knollendam), bedankkaartje van Dr. P.C. Kortweg aan Mej. De Wed. C. de Ruyter, Houtkade, voor bijdrage t.b.v. stichting van een Wormerveersch Ziekenhuis; **Dirk Krom**, kopie foto in lijst van Nico de Jong voor de Nieuwe Sociëteit in de oorlogsjaren; **J. de Vries**, Ansichtkaart Coöp. Melkinrichting Marktstraat, 2 foto's voor en na sloop pand Marktstraat 85 (1989); **J.J. Kuiper** (Wormer), 9 (kopie) foto's van o.a. station Wormerveer, De Jonge Prins, Zaanbrug; **Rie van Westervoort**, 27 foto's van operetteuitvoeringen (1946 tot 1955), krantenartikel 'Terugblik op Rooie Dorp en Krommenieërpad'; **Atie Bouwmans**, boek 'Aan een kronkel in de Zaan' (1995); **N.N.**, 4 schoolfoto's van De Rietvelden (1988, 1989, eindexamenjaar 1989-1990, z.j.)

Schenking T. Tulleken

Croklaan Special (door Bernard Bol)

Er is een soort verhalen, die duidelijk in de categorie borrelpraat of kroegpraat vallen. Ze bestaan meestal uit halve waarheden, gelardeerd met wat fantasie en sensatie om het allemaal wat smeuijger te maken. De meest opvallende eigenschap van dit soort verhalen is dat ze praktisch onuitroeibaar zijn. Zelfs als de juiste toedracht verteld wordt, is de ja-maar-toch reactie voldoende om de mythe in stand te houden. Wat heeft dit allemaal met Crok & Laan te maken? Meer dan u denkt. Een van de meest beruchte voorbeelden, zeker voor Wormerveeders, zijn de geruchten over de adelaar. [red: Het gebouw De Adelaar, ooit zeepziederij van de firma Jan Dekker, is in 1990 gekocht door Loders-Croklaan] Immers, iedereen weet zeker dat de bronzen adelaar tijdens de brand in 1906 in de Zaan gedonderd is. Een verhaal dat door sommigen nog opgesierd is met het detail dat de adelaar zelfs een gouden ring in zijn bek had. Het aantal lieden dat pogingen gedaan heeft om het beeld uit de Zaan op te vissen is vrij aanzienlijk geweest. Er wordt beweerd dat de bezetters in hun jacht op koper in de oorlog ook pogingen hebben ondernomen (waarschijnlijk net zo'n borrelpraat klets). Zelfs na mijn pensionering in de negentiger jaren, werd ik benaderd door iemand met de vraag of hij mocht zoeken met een metaaldetector. Mijn mededeling dat het allemaal verzinsels zijn, maakte totaal geen indruk. Wat is er in werkelijkheid gebeurd? De toenmalige adelaar, veel kleiner dan de huidige betonnen uitvoering, is tijdens de brand gewoon gesmolten.

Een ander mythisch voorbeeld, ook betrekking hebbend op Crok & Laan, is de geschiedenis van het kantoor aan de Zaandijkweg nummer 36. Destijds, toen de doorgangsweg naar Zaandijk via het terrein van de fabriek liep, leidde dat nogal eens tot vermakelijke tonelen. Er wordt wel eens wat vet gemorst en als het dan ook nog regent dan is het spiegelglad met alle gevolgen van dien. De magazijnbaas, die ook de portier was, strooide dan zand, maar meestal net te laat. Dit als een terzijde. Het verhaal waar het om gaat, en dat ook aan mij, toen ik als immigrant bij Crok in dienst kwam, met veel overtuiging werd verteld, was dat het kantoor vroeger een kroeg geweest was. Een tamelijk opmerkelijk feit en waarschijnlijk is het daarom een hardnekkig leven gaan leiden, want wie doet zijn werk nou in de kroeg? De ontluisterende werkelijkheid is, tenminste zo gaat het verhaal, dat na de brand in 1927 er genoeg verzekeringsgeld over was om op de fundatie van het afgebroken café 'Vanouds de vier Winden' een nieuw kantoor te bouwen. Toch zit er in het relaas merkwaardig genoeg een klein stukje waarheid. Toen het kantoor van Crok nog op de Zaanweg gevestigd was, werd soms de bovenverdieping van het café als vergaderruimte gebruikt. In de huidige situatie wordt het kantoor aan de Zaandijkweg nog steeds 'De vier Winden' genoemd. Een uitstekende voedingsbodem om de mythe in stand te houden. Nietwaar?

Een ander onuitroeibaar verhaal - zelfs nu nog telkens verteld door lieden die beter zouden moeten weten - is dat Dick Laan, een van de directeuren in de jaren dertig van de vorige eeuw, in bovengenoemd kantoor de bekende Pinkeltje boeken heeft geschreven! Wat is hier van waar? Eigenlijk niet veel. Dick Laan is inderdaad, weliswaar niet lang, mededirecteur van Crok & Laan geweest en heeft, toen hij nog vrijgezel was, een tijd op de bovenverdieping van het kantoor gewoond. Hij is pas met het schrijven van de bekende kinderboeken begonnen nadat hij bij Crok & Laan ontslag genomen had en bij de firma Boon in Wormerveer in dienst trad. Voor de periode dat hij bij Crok directeur was, was Dick een zeer getalenteerd filmmaker, en heeft hij volgens de experts buitengewoon veel bijgedragen aan de ontwikkeling van de vaderlandse filmindustrie. Pinkeltje is voor het eerst in de publiciteit gekomen in een reclamefilmpje dat hij maakte voor Boon. Behalve de bedrijfsfilm voor Boon heeft hij voor nog een aantal andere Zaanse fabrieken dit soort films gemaakt, o.a. voor Pieter Schoen. Helaas zijn de meeste van deze films verloren geraakt. Het is aannemelijk dat ook voor Crok & Laan een film gemaakt is maar helaas is er niets van terug te vinden. Verder gaat het verhaal dat het schrijven van de kinderboeken ontstaan is uit ergernis over het feit dat er nogal onaangename en naar zeggen onterechte kritiek op zijn filmwerk werd geuit. Waar of niet waar?

Ik heb volgens mensen die het weten kunnen mijn hele werkzame leven bij Crok aan het bureau van Dick Laan gezeten. Hoewel het niet ondenkbaar is dat dit in dezelfde categorie als eerder genoemde vertellingen valt, vind ik het niet zo erg om in dit geval de mythe in stand te houden.

Bernard Bol verzorgt samen met enkele anderen sinds 1998 het Historisch Archief van de firma Crok & Laan (nu Loders Croklaan). In 2001 publiceerde hij met Fred Boom en Dirk Dekker (†2001) het boek **Van Engel en Vrede. In 110 jaar van Crok & Laan, Croklaan naar Loders Croklaan**. De titel van dit verhaal 'Croklaan Special' is de verzamelnaam voor de speciale vetten waarmee Crok & Laan 'groot' is geworden.